

5. Pannonhalma, bazilika (a világörökség része); II. Szilveszter pápa emlékezete

>> Kegyelem nekünk és békesség Istentől, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes SzentHáromság: (egyetlen)egy, örök, igaz, élő Isten. Ámen. <<

Pál apostol Rómaiakhoz írott levele 10. részének 9.~10. versében így szól hozzánk Isten Igéje:

„Ha tehát száddal Úrnak vallod Jézust, és szíveddel hiszed, hogy Isten feltámasztotta őt a halálból, akkor üdvözülsz.

Mert szívvel hiszünk, hogy megigazuljunk,

és szájjal teszünk vallást, hogy üdvözüljünk.”

A Lukács írása szerinti Szent Evangélium 12. részének 8.~9. verse *szó szerint* idézi Jézus Krisztusnak az egyéni, személyes hit megvallásáról, tehát a vallástételről adott kijelentését:

„Mondom nektek: ha valaki vallást tesz rólam az emberek előtt,

az Emberfia* is vallást tesz arról az Isten angyalai előtt.

Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom az Isten angyalai előtt.”

A Márk írása szerinti Szent Evangélium 8. részének 38. versében pedig:

„Mert ha valaki szégyell engem és az én beszédeimet e parázna és bűnös nemzedék előtt, azt az Emberfia* is szégyellni fogja, amikor eljön Atyja dicsőségében a szent angyalokkal.”

* Az Ószövetségi Szentírásban az „emberfia” (vagy többes számban: az „emberfiak”) szóhasználattal az Istenhez tartozást fejezik ki: vagy az Isten segítségére való ráutaltságot (pl. az emberi elesettséget), vagy az Isten általi kiválasztottságot hangsúlyozva.

Az Újszövetségi Szentírásban az „Emberfia” v. „Embernek Fia” kifejezés az Örök Ige Jézus Krisztusban történt testté lételének szimbóluma, egyértelmű utalással arra, hogy valóságos emberi természete befejezéseként a bűn váltságául följánlott halál-áldozata után, feltámadott~megdicsőült mivoltában Ő az Örök Bíró, és *mindenki* az Ő ítélszéke elé fog kerülni: az is, aki vallást tesz Róla, és az is, aki megtagadja.

Az Európai Unió alkotmánytervezete, amelynek hatályba léptetéséről az egyes tagállamoknak vagy a parlamentjei, vagy - népszavazással - a lakosságuk fog szavazni 1 éven belül, nos ez a jogi alaptörvény Európa szellemi önmeghatározásakor még a bevezető szövegrészben, az ún. praeambulumban sem említi meg az európai népek keresztény/keresztyén mivoltát, Európa múltja, jelene és jövője krisztusi alapjait. Az alkotmány-szövegezők pl. a görög filozófiát vagy a római jogot Európa pilléreinek tartják, de - mint sajtótájékoztatójukból kiderült - a kereszténységre többek között azért sem utalnak, mert „nem akarják megsérteni” a kontinensen lakó más vallásúak vagy az ateisták „érzékenységét”, úgymond a világnézet szabad megválasztásának emberi jogát.

Ez az EU-alkotmány azonban csak egy papírdarab: többségi közakarattal bármikor átírható lesz, ha az Unión belüli - ma 430 milliónyi - , 95 %-ban eredetileg teljes egészében, de többségben ma is a keresztény kultúrkörbe tartozó európai népesség a soron következő alkalomkor megfelelő számú

hívó és hitvalló(!) keresztényt választ képviselőjéül.

Erre is felkészülendő: föl kell elevenítenünk ismereteinket *a világ és Európa keresztény gyökereiről, azaz saját múltunk, jelenünk és jövőnk meghatározó alapjairól.*

Pannonhalmán tartózkodva erre az egyik leginkább kínálkozó példa - és *példakép* ! - II. Szilveszter pápa egész élete és tevékenysége, aki Isten munkatársaként alapvető érdemeket szerzett abban, hogy - vagy már az ő szervező munkájától kezdődően, vagy nyomdokain haladva néhány generáció múltán, de mindenképpen egy évezrede - a keresztény Nyugat elszakíthatatlan részévé lett az EU mostani keleti bővítésének egész kontinentális területe.

A későbbi pápa élete első kb. 2 évtizedét, tehát gyermek-, serdülő-és ifjúkorát a mai dél-franciaországi térségben, az ókor óta Aquitaniá-nak nevezett gyönyörű tartományban élte le, amely a Liger/Loire-tól a Pireneusokig terjedt. Születési helye, egyúttal kolostori iskolájának helye a Franciaországi Középhegység DNY-i lábainál 631 m tszf. magasságban lévő Aurillac a Dordogne-folyó egyik kisebb mellékfolyója mentén. A település „fölött” magasodott a párszor 10 km-re lévő 1855 m tszf. magasságú Cantal-csúcs. A két szintmagasság között a szelídgesztenyés és gyertyános-kocsánytalan tölgyesek övét a középhegységi és a magasabb hegységi bükk-erdők öve, azt a jegenyefenyves öv követte (sekély talajokon pedig fekete-és erdefenyvesek), végül az említett hegycsúcs közelében már csak eltörpülő borókák, más cserjék és alhavasi gyepek.

Aurillac település magasságában és attól az alig 175 km-re lévő Földközi-tenger irányába lefelé haladva azonban már egyre mediterránabb flóra volt található: a cseres-tölgyes övbe, vagy (sekély talajokon) a molyhostölgy-virágoskőris-sajmeggy-szentjánoskenyérfa lombhullató ligetekbe egyre nagyobb számban elegyedtek, sőt helyenként önálló erdőket is alkottak az örökzöld lombos fák, mint a magyaltölgy, a paratölgy, a karmazsintölgy. Az erdők árnyékában magyal, az erdőszegélyeken, tisztásokon puszpáng, meg örökzöld gyógynövény-és fűszer-cserjék, mint pl. a rozmaring vagy a levendula díszlettek, továbbá a kertekből kivadult babér. A folyók, erek mentén a nálunk is megszokott fűz-nyár és tölgy-kőris-szil ligetek éltek, de cserjeszintjükben már bokoralakú örökzöld fűzek is, sőt friss zátonyokra a kertekből kivadult és sűrű, illatos bozótot alkotott a leánder.

Azt azért már itt el kell mondani, hogy természetesen mégsem a szülőföld és a kora fiatalság szép környezete, szép erdei inspirálták név-választásra a későbbi pápát, noha a Szilveszter nevet veszi majd fel, ami latinul „erdei”-t, „erdőhöz közeli”-t jelent.

A környék népe a szokásos erdei haszonvételeken kívül elsősorban mezőgazdálkodásból élt. Egyes déli fekvésű cseres-tölgyesek helyén kiváló szőlő-és gyümölcs- (közte: olajbogyó-) termesztés folyt, a kultúrtáj képét azonban mégis a gabonátáblák határozták meg. Ez a táj volt abban a korban egész Franciaország éléskamrája, amely vidékről a későbbi pápa egy kortársa így ír: „A patakok és folyók halban gazdagok, a földeket szépen művelik, szőleje édes, erdei hatalmasok, bővölködik gyümölcsökben, dús legelőt kínál a nyájaknak, de megtalálhatni itt az arany, az ezüst és más fémek lelőhelyeit is”.

A későbbi pápa a 945~950 közötti évek valamelyikében született, egy Aurillac település melletti tanya kunyhójában, egy nagyon kevés haszonállattal bíró igen szegény családban. Egy olyan korszakban, amikor világi szempontból általában egyedül csak a vagyon és a születéssel járó rang segít az érvényesülésben. Reims-i érsekké választásakor - 40-45 éves korában - majd maga is utal erre, amikor strasbourgi püspöktársának azt írja: „Bevallom, nem tudom, hogy miért egy ...olyat ((választottak meg e magas tisztségre)), akit nem támogatott sem származása, sem vagyona”. Az újszülött a környéken gyakori Geribertus/Gerbertus latinosított nevet kapta a kereszttségben, amelyet a franciák (náluk ugyan-is a szóvégi „-t” =néma, a szókezdő „g” hang *itt* „zs”-nek hangzik, és

mindenkor az *utolsó kiejtett* magánhangzón van a hangsúly) „Zsörbēr’/Zsərbēr’”-ként ejtik, és nagyjából így mondhatta ő maga és dél-franciának mondott nyelvjárású környezete is. És mivel élete első 2 évtizedét szülőhelyén töltötte, és mivel semmiféle nemesi előneve, családneve nem volt, pápasága előtt önmagát szülőhelyéről nevezte meg: Gerbert d’ Aurillac azaz Aurillac-i Gerbertus.

Egy a halála után nem sokkal keletkezett leírás szerint kisgyermekként apja jószágait legeltette, de az állatokra való felügyelet mellett különösképpen érdekelte az éjszakai égbolt, a csillagjárás, és erről minden szóbeli ismeretet, népi bölcsességet megszerzett. Az aurillaci bencés kolostor apátja egy ízben a legelőn áthaladva, szóba elegyedett a kisfiúval, rácsodálkozott jó kifejezőképességére, korához képest meghökkentő ismeretanyagára, és a szülőkkel megegyezve a kolostorba vitte. Ma ezt egyházi tehetséggondozásnak mondanánk, a II. Szilveszter-i életmű fényében pedig a Gondviselő Isten cselekedetének.

Gerbert bő egy évtizedig az aurillaci Saint-Geraud apátságban élt, folyamatosan tanult, és *bencés szerzetessé* lett.

Ez az apátság is a 910-ben megalapított *Cluny-i bencés kolostor szellemiségét* tartotta etalonnak. Cluny-ben ugyanis a X. sz. elejétől az 529 táján Itáliában szerzetesrendet alapító *Nursiai Szent Benedek reguláját*, ezáltal a bencés szerzetesi élet fegyelmét minden lehetséges módon betartották, gyökeresen megreformálva életvitelüket és tevékenységüket, megtisztítva azt a korábbi századokban a bencések közé is beszivárgott lazaságoktól, a kolostori élet elvilágiasodásától. Az eredeti alapokra helyezés, azok újra kialakítása - latinul a *re-form* - azt jelentette, hogy *a Pál apostoltól származó*, de e szerzőséget manapság elhallgató, és az önállóan sohasem létezett ún. „baloldali értékek”-be besorolt *„aki nem dolgozik, ne is egyék” elvet* a szerzetesség eredeti szakrális céljával egyesítő *benedeki „ora et labora = imádkozz és dolgozz”* alapvetést helyezték újra a középpontba: a bencések a hitélet mellett mindenkor munkát is végeztek. Szellemi munkát, így a tudományok művelését és az iskolai oktatást, de kétkezi fizikai munkát is. És a hit terjesztésével (= a misszióval) egyidejűleg a szellemi és az anyagi kultúra eredményeit, értékeit is mindenkor terjesztették egész működési területükön. Az akkori ezredfordulóhoz közeledvén a bencés kolostorok igen nagy számban csatlakoztak a Cluny-i reformhoz szerte az akkori keresztény Európában; és Cluny központtal egységes szervezetet (= a kolostorok közösségét, kongregációt) alkottak, folyamatos információ-cserével, amely abban az időben rendszeres levelezést, a levelet továbbító szerzetesek révén pedig egyfajta személyes futárszolgálatot jelentett. Szent Odo a 924-942 közötti Cluny-i főapát célja már *az egész egyház, ezen belül a pápaság, sőt a világiak erkölcsének a javítása is volt.*

Gerbert d’Aurillac egész életében fenntartotta Cluny-i kapcsolatait, még pápasága idején is az akkori főapáttal, Szent Odilo-val (994~1048), akivel a mi magyar Szt. István királyunk is levelezett.

Gerbert mindent megtanult az aurillaci kolostorban, ami ott megtanulható volt: a teológia és a latin liturgia mellett írást~olvasást, nyelvtant, matematikát, fizikát, csillagászatot, zenét és éneklést. A kolostor könyvtárában az ókori: kereszténység előtti és ókeresztény irodalommal is megismerkedett. *Csodálatos volt a memóriája*: évtizedek múlva is általában fejből idézte szó szerint a Szentírást, a szt. benedeki regulát, Szt. Ágoston esztétikai és zeneelméleti munkáit, és az ókor sok tudósát és költőjét. Gerbertnek ebből a megalapozó, eszmélődési korából még egy - dél-francia nyelvjárásban írt - verse is ránk maradt.

Hogy egykori - idősebb szerzetes-társ - tanítóit, tanárait mennyire megbecsülte, szóljon erről ő maga, bő 3 évtizeddel később az aurillaci kolostorba írt levelében: „Valamennyiőtöknek hálás vagyok azért, hogy gondoskodtatok nevelésemről, és különösen ((apát-))atyámnak mondok köszönetet, akinek - ha szorult belém némi tudomány - Isten után a legtöbbel tartozom.”

967-ben - ez az első biztos dátum Gerbert életrajzában - egy az aurillaci kolostorba elzarándokoló katalán gróf az aurillaci apát kérésére és javaslatára magával vitte *az ifjú szerzetes Gerbert-t a Pireneusokon túlra: továbbtanulásra.*

Katalónia ekkor már másfél évtizede a Francia Királyságnak nem egyszerűen a határtartománya, hanem saját közigazgatású fejedelemség volt, a francia királlyal hűbéri kapcsolatban. *Katalónia déli szomszédja a maurusok/mórok (= akik - ekkorra már iszlamizált - berberek, vékony arab elit réteggel) Omajjád kalifátusa volt: az akkori iszlám egyetemességi igény és nyitottság jóvoltából Európa tudományos központja.* A kalifátus fővárosában Córdobában az antik tudomány minden remekét lefordították arabra; muszlim, zsidó és keresztény tudósok dolgoztak együtt a córdobai könyvtárakban és más tudományos műhelyekben. Több, a kalifátuson kívül alkotó keresztény tudós - még püspök is ! - a mindenkori kalifának ajánlotta műve első példányát...

Katalónia kolostoraiban pedig minden tudományos művet lefordítottak arabról latinra. Ebbe a szellemi pezsgésbe került bele az igen tág érdeklődési körű, minden ismeretre fogékony és rendkívüli ésszel megáldott ifjú Gerbert. A katalóniai közel 4 év volt az ő önképzéses főiskolája, egyeteme. E tanulmányainak, tapasztalatainak köszönhető pl., hogy minden későbbi szolgálati helyén készített vagy készíttetett a csillagok helyzetét bemérő, arab közvetítésű eszközt: ún. asztrolábiumot, és hogy *pápasága idején bevezette az Európában ma is használt arab számokat*, meg a helyi-értéket jelző zéró-(nulla-)jelet is. Gerbert Katalóniában és azután is mindig lelkesedett az arab számokon alapuló számtanért: hiszen sokkal gyorsabban és sokkal bonyolultabb műveleteket lehetett az arab számokkal elvégezni, mint a római számokkal. De ugyanígy elmélyült a zeneelmélet matematikai vetületeiben is: kereste a szépség, a harmónia egzakt „mögöttesét”. Gerbert a tudományok kedvéért Katalóniában megismerkedett az ógörög nyelvvel is; és élete végéig tartó barátságokat kötött számos, az arabból fordító egyházi emberrel, tőlük évtizedek múltán is megrendelve később fordított műveik másolatát.

Gerbert Aurillac-ban és Katalóniában hallhatott és nyilván hallott is először a magyarokról: az ottani szájhagyományban, de a feljegyzésekben is hol hűnnak, hol türknek mondott őseink éppen a Gerbert születése körüli évek egyikében, jelesül 942-ben „kalandoztak” arrafelé. Azért kell idézőjelbe tenni a kalandozás szót, mert mint minden más esetben, most is helybéli vagy közeli uralkodó hívására és nem kis „célprémium-zsoldja” fejében vállalták a távoli katonai akciót a magyarok: 942-ben történetesen az itáliai és részben Provence-i Hugo király „szövetségében”, aki gyengíteni akarta az Omajjád kalifátus DNY-Európában már-már nagyhatalmi erejét. Hugo küldte a terepet jól ismerő, de Hugo utasítására az ellenség harci ereje tekintetében a magyarokat megtévesztő talján „fölvezető útikalauzokat” is.

Csak az 1970-es években és a marokkói királyi könyvtárban került elő az az arab nyelvű irat, amely egy, Gerbertnél valamivel fiatalabb, a córdobai kalifátusi kancellárián dolgozó történésztől származik, aki a córdobai levéltári feljegyzések, és a kortárs szemtanúk meghallgatása alapján írt a magyar hadjáratról, mohamedán szemszögből szólva őseink „viselt dolgairól”, rajtaütéses harci sikereiről a Pireneusoktól D-re: részben Katalóniában, részben az akkor a kalifátushoz tartozó mai K-Spanyolországban. A magyarok mindegyik törzséből verbuválódott egy-egy seregrész, 7 hadnagy vezetése alatt, akik egyike volt a fővezér. A magyarok gyorsan felismerték, hogy a mórok mekkora túlerőben vannak, és hogy - a NY-európaiakkal ellentétben - a móroknak is van könnyűlovasságuk, így (az álnok talján „útikalauzok” fölkoncolása után) visszafordultak „Heted-hét ország(unk)” felé. Néhány magyar hadifoglyot mégis ejtettek a mórok. A pár hétig tartó magyar harci cselekményeknek azonban pusztán katonai szempontból olyan jó híre lett Córdobában, hogy a kalifa haladéktalanullátni akarta az elfogottakat. Ki is kérdezte őket, és azonnal besorozta e vitéz magyar

harcosokat a saját testőrségébe, egyetlen feltételül szabva az iszlám hitre térésüket.

E hadjárat emléke a magyar szájhagyományban is fennmaradt. Mivel csak kb. 150 év múlva jegyezték le a magyar gesta-(krónika-)írók, akik viszont jól ismerték Attila hún nagykirálynak a nyugati írott források többségében tévesen Catalaunumi-ként följegyzett ütközetét, a Katalónia szóban ennek a torzulását sejtették, és a magyar népi hagyományt a hún csata leírása végére biggyesztették; azzal sem gondolva, hogy Attila hún nagykirály korában nemhogy iszlámhitű mórok nem voltak a Pireneusoktól D-re, hanem még maga Mohamed sem született meg...

Mivel a 942-es hadjárat magyar fel-és visszavonulási útvonala Aquitaniát is érintette, Gerbert d'Aurillac már ott is hallhatott róla, de a magyarok által elfoglalt katalóniai Lleridában, vagy a közeli, portyázásokkal érintett Barcelonában egészen biztosan, hiszen Gerbert ott tartózkodását ez csak kevesebb, mint egy generációnyi idővel előzte meg, így még éltek a szemtanúk a kolostorokon belül és kívül egyaránt.

970-ben Gerbert egy katalóniai püspök kíséretének tagjaként Rómába ment.

Az egyház két létrend, két világ: az isteni transzcendencia és a földi ember léte határán tevékenykedő szervezet, szimbolikusan értve Krisztus teste. Amíg a megtestesült Megváltó testi mivoltában is mentes maradt a büntől, az egyház evilági része a történelem során mindig ki volt téve a kísértésnek. A kereszténység NY-i, latin liturgiájú része éppen római központjában élte meg történelme egyik mélypontját a 900-975 közti háromnegyed évszázad alatt: többnyire a világi hatalmi ellenérdekek szomorú következményeként 20(!)-nál többen ültek Szent Péter székébe, köztük ún. ellenpápák is. E viharos időszakon belül átmeneti konszolidációnak kell tekintenünk XIII. János 965-972. közötti pápaságát, amelynek vége felé Gerbert d'Aurillac Rómában tartózkodott. XIII. János a Róma közigazgatási területén legnagyobb magánbirtokkal rendelkező Theophülaktosz-család egyik tagja volt, született arisztokrata, aki a mai sorrendben I.= Szent Szilveszter/San Silvestro pápa tiszteletére szentelt apátság melletti családi palotájukból költözött a lateráni pápai lakosztályokba.

A katalán követség szállása a vatikáni, az akkori Szt. Péter székesegyház melletti, jobbra zarándokok szálláshelyéül szolgáló kolostoriskolák negyedében volt. Itt *Gerbert I. útja természetesen Szt. Péter sírjához vezetett.*

A katalán követséget, tagjaként magát Gerbert-t is, a pápa a lateráni akkori egyházközpontban fogadta, és áldását adta kérésükre: *önálló érsekség* alapítására Katalóniában, ezáltal kiválásukra a korábbi (D-francia) érsekség kötelékéből, fennhatósága alól. Ez előzmények nélküli, precedens értékű döntés volt: *Gerbert/II.Szilveszter - pápaként - majd e jogi előzmény példájára tudta kinyilvánítani az esztergomi érsekséggel az élén a magyar egyház önállóságát*, noha Aquileia érseke és Passau püspöke a római kori, majd a Karoling kori egyházszervezéskor a Dunántúlra = Pannóniára nyert jogosítványaik jogfolytonosságára hivatkozva Szt. István egész országára bejelentették hozzájuk csatolási igényüket.

Gerbert-t bemutatták XIII. Jánosnak, aki szintén felfigyelt az ifjú bencés lebilincselő műveltségére és választékos stílusára. Mivel I. Ottó császár is éppen Rómában tartózkodott avégből, hogy még kiskorú fia és Theophanu bizánci hercegkisasszony későbbi, dinasztikus érdekű házasságát egy ünnepélyes eljegyzéssel, kézfogóval előkészítsék, a pápa figyelemfelkeltő ajánlása nyomán maga a császár is megismerkedett Gerbert-rel. Gyorsan találtak közös tudományos(!) témákat, amelyek mindkettejüket érdekelték, a császárt is lenyűgözték Gerbert ismeretei, főleg amelyeket az arabból

latinra Katalóniában lefordított ókori tudás-anyagból merített. És a pápa javaslatára I. Ottó megteremtette Gerbert Rómában maradásának és továbbképzésének feltételeit; azzal a későbbiekre fontos kikötéssel, hogy Gerbert az ugyancsak Rómában maradó, 970-ben még csak 16 éves ifjú társaszsászár és majdani utód, II. Ottó nevelője~oktatója is legyen. 972 Húsvétján megvolt a világra szóló esküvő, amelynek politikai „hozományaként” Bizánc most ismerte el először a Nyugat császárat magával egyenrangúnak. I. Ottó hazament, és éppen 1 évre rá: 973 Húsvétjára összehívta a quedlinburgi találkozót, amelyen a független Magyar Nagyfejedelemség, azaz Géza nagyfejedelem is követséggel képviseltette magát.

Még 972 tavaszán Rómába érkezett a franciaországi egyház központjából, a latinosan (és németesen) Reims-nek, a mai franciában (orrhanggal) „rēnsz”-nek kiejtett nevű városból az ottani érsek követe, akivel Gerbert jó barátságba került, mivel más-más tudományágakban való többlet-jártasságukkal egymás szellemi épülését kiválóan elő tudták segíteni. E reimsi küldöttségvezető inspirálására, a pápa ill. a császár(ok) hozzájárulásával Gerbert Reimsbe költözött, ahol 972 májusától - néhány hosszabb-rövidebb megszakítástól eltekintve - 997 tavaszáig, tehát több, mint 2 évtizeden át élt és munkálkodott.

Reimsben eleinte, és később is, ha ideje engedte elsősorban elméleti és kísérletező tudós volt, egyúttal skolasztikus magiszter, mai szóval egyházi főiskolai~egyetemi professzor. Hallgatóit a „7 szabad művészet”-nek mondott tudományágakra tanította, a maga - a saját korában páratlan - ismeretanyaga alapján. Ezek: nyelvten, fogalmazás-és szónoklástan, dialektikus filozófia, zeneelmélet, számtan, mértan, csillagászat. Ne tévesszen meg bennünket, hogy e tárgyak zömének a magyar neve „tan”-ra végződik: Gerbert kivétel nélkül valamennyit „terepgyakorlatokon” is igyekezett átadni tanítványainak. Hogy csak a természettudományok esetében említsek meg egy-két példát: az arab számokra alapuló szorzó- és osztó-táblát (= abakuszt, azaz egyfajta mechanikus számológépet) szerkesztett; a mértan keretében a műszaki létesítmények méretezését is tanította; egymásba illeszthető gömbhéjak mozgatásával tette szemléletessé a bolygók éves, ill. az égbolton látható csillagok napi és éves mozgását; rezonáló hangszekrényre szerelt 1 szál húr rezgés-mérésével mutatta be a hangmagasságok mennyiségtani alapjait. Mind a 7 tudományágba beépítette katalóniai (arab közvetítésű vagy arab eredetű) ismereteit éppúgy, mint saját tudományos eredményeit. Valamennyi tárgykörben jegyzeteket, tanulmányokat, szakkönyveket is írt, ezek egy része ránk maradt, más részére levelezésében utal, vagy tanítványai visszaemlékezéseiből tudunk róluk. Képzeljük hát magunk elé Gerbert-t, a későbbi pápát, aki időnként éjszakába nyúlóan könyvei, iratai fölé görnyed; időnként a katedrán állva szuggesztíven magyaráz; időnként az iskola tanműhelyében vagy szertárában saját kezűleg fabrikál tanítványai jobb megértését elősegítő eszközöket; időnként pedig - akár éjszaka vagy télen is! - „terepgyakorlatokra” viszi ámuló hallgatóit.

Önmagáról, mint pedagógusról azt írja: „Akár pihenek, akár dolgozom: tanítom azt, amit már tudok, és tanulom azt, amit még nem ismerek”. Tanítványai sikereiről pedig - már-már közmondást alkotva - azt, hogy „a tanítvány győzelme a mester dicsősége”. Tanítványait előbb-utóbb a barátainak is tekinti, és a barátságról, mint Isten jótéteményéről vélekedik: „(Istenből) áradnak a társadalmi kötelek, köztük a barátságé is, amely a Gondviselés tervei szerint megőrzi a harmóniát az emberek között”; „ Neked köszönhetem, jóságos Jézus, hogy az egymást megértő lelkek összetalálkoznak”.

A nem közvetlenül az oktatás céljait szolgáló, és pedig hitéleti elmélkedéseiben a SzentLélek Úr Isten elmélyültebb tiszteletét alapozza meg teológiailag, hogy aztán majd pápaként ezt a liturgiában is érvényesíthesse.

Idő közben a reimsi érsek titkára is lett, így gyakorlatot szerzett az egyházkormányzás, a

kancelláriai munka és a diplomáciai levelezés terén is.

Gerbert Pál apostol és Szent Ágoston nyomán vallotta, hogy mind a hit, mind az ész Isten ajándékai; Szent Ágoston (354-430) és Boëthius(†524) nyomán pedig még azt is, hogy a hit és az ész az élet minden területét át kell, hogy járja.

Mivel saját korának általános nézete viszont az volt, hogy mind a hit, mind pedig valamennyi tudomány végső célja kizárólag a Biblia tanulmányozása és jobb megértése, némelyek eretnekséget szimatoltak Gerbert meggyőzésében és mindennapi gyakorlatában. Még a császárnál is feljelentették, hogy az ördöggel cimboráló eretnek. A császár - kedves tanítómestere és a Gerbert gondolatmenetét kritizálók magdeburgi vezéralakja között - nyílt vitát rendezett 981-ben Ravennában. Itt mai szóval szólva „döntetlen” lett a több napig tartó vita vége, tehát Gerbert alapos érveléssel ki tudta fejteni, hogy ő is *az apostoli hagyomány elvén áll*. De a császár javaslatára közel 2 évig felfüggesztette a tanítást, és *egy ÉNY-itáliai kolostorban apáttá választották*. Itt kiváló tapasztalatokat szerzett a szerzetesközösség, mint közösség vezetése, és a kolostor gazdálkodásának megszervezése terén. Napi gondjai mellett az *ora et labora* alapelve szerint élt, így pl. az orgonasípok méretezéséről írt szakkönyve alapján nagy a valószínűsége, hogy itt egy orgonát is épített-építtetett. Majd *visszatért Reimsbe professzornak és az érsek munkatársának*, de itáliai kolostorának apáti tisztét továbbra is betöltötte egészen pápává választásáig. Az új reimsi időszaka jelentős részét a politikában való kényszerű tapasztalatszerzése is jellemzi, mindenestre *a politikai ügyekben tanúsítandó hajlékonyságot, diplomáciai eszközöket* ekkor és itt tanulta meg elsősorban. Érseke püspöknek javasolja Gerbert-t, sőt az érsek halála után annak utódjaként, azaz Franciaország fő-fő érseki széke kapcsán is szóba kerül Gerbert neve, márpedig a mindenkori reimsi érsek automatikusan a francia király kancellárja is. Egyelőre azonban Gerbert előmenetele világi politikai érdekeken zátonyra fut: más jelölteket magas patrónusok támogatnak, akik a tudós Gerbert körül korábban kialakult - bár Ravennában tisztázott - vádakát újból a lejáratására használják fel. Gerbert önfegyelmét jellemzi, hogy az egyik riválisából lett új érsekkel is kész együttműködni. Csakhogy az új érsek olyan világi politikai játszmákba kezd, sőt döntéseket hoz, amelyeket Gerbert már nem vállalhat. Az új érsek felség-és hazaáruló: az ellenség katonailag megszállja Reimst, ekkor Gerbert is hadifogoly lesz. Mivel előző érseke mellett Gerbertnek alapvető szerepe volt az új francia dinasztia - a Capeting - uralmának jogi megalapozásában, és az 1., e házbéli uralkodó: Hugo Capet királlyá koronázásában, *hadifogságából szabadulva Gerbert a francia királyi udvarba menekült, ott a király leveleinek fogalmazója lett*. A Reims-t idegen hatalomnak átjátszó, bitorló~felségáruló érsek menesztése ügyében is több levelet írtak Rómába, de az akkori pápa hallgatott. Ekkor olyan merész, ma is meghökkentő hangú levél fogalmazódott meg Gerbert tollából, Hugo Capet király aláírásával a pápának, amely imígyen zárul: „Így tehát neked, az apostolok utódának kell rendelkezned emez új Júdás sorsáról, máskülönben jó okod lesz a félelemre, hogy ... - jogos haragunkban a hallgatásod miatt - rászánjuk magunkat, hogy leromboljuk a várost, felégetve a környékét. Bírád, az Isten előtt nem marad mentséged, ha válasz és ítélet nélkül hagyod folyamodványunkat”. E levél 990 tavaszán ért Rómába.

Az új Júdásnak nevezett reimsi érsek követsége azonban megelőzte Hugo Capet és külön a francia püspöki kar - ugyancsak Gerbert által írt - levelét. A reimsi érsek a levele mellé gazdag személyes ajándékokat is küldött a pápának, a 985-996 között egyházkormányzó XV. Jánosnak. A pápa egyik félnek sem válaszolt.

Ekkor a francia püspöki kar kiátkozott néhány reimsi egyházi személyt, akik tevőlegesen átjátszották a várost Lotharingiának, Hugo Capet pedig háborút indított a város visszaszerzésére, amely 991 elején más hadműveletek révén megtörtént, sőt a francia trónt magának követelő Lotharingiai

Károly, meg az árulásban fő-felelős reimsi érsek fogságba került. A francia püspöki kar Reims mellett, Verzy-ben tartott zsinatján - önmagát is ostromozza a pápaválasztásban egykor játszott szerepe miatt -, és a francia főpapok minden elképzelésünket meghaladó kemény kritikát fogalmaztak meg Róma hallgatása miatt: „Ki ez a férfi ott a trónon, akinek öltözete bíbortól és aranytól ragyog?... Ha ...sem a szeretet, sem a tudomány nem támogatja, akkor csak szobor, bálvány Isten templomában. Amikor őt kérdezzük, akkor egy márványtömböt faggatunk”.

Az elfogott reimsi érsek bevallotta bűneit, így e zsinat megfosztotta tisztségétől.

991 június 21.-én Gerbert a zsinati választás eredményeképpen Reims érseke és Franciaország kancellárja lett. Érsekké szentelése előtt egy teológiai alapvető jegyzőkönyvet kellett aláírnia, annak általa történt felolvasása után, amely az Apostoli hitvallás korhű változata: V. sz.-i első bővített megfogalmazását az egyháztörténelem összes egyetemes zsinatának dogmafejlődése alapján egészítették ki, minden eretnekséget kizáró egyértelműséggel. Az eskü-szöveget maga Gerbert is megőrizte írásban, sőt több barátjának is megküldte. Ebből néhány mondatnyi: „...csorbítatlanul hirdetem a hitet, amely szerint állítom, hogy az Atya, a Fiú és a SzentLélek egyetlen Isten, és vallom, hogy az isteni tökéletesség három személyben van jelen, akikben ezáltal közös a lényeg, az örökkévalóság, a mindenhatóság. Hiszem, hogy a SzentHáromság minden személye magában foglalja az igaz Istent, és hogy a három személy együtt egyetlen Isten. Hiszem, hogy Isten nem az Atyában és nem a SzentLélekben lett emberré, hanem egyedül a Fiúban, ...((aki)) a test valódi szenvedésével szenvedett, a test valódi halálát halta, a test és a lélek valódi feltámadásával támadt fel, és ebben az állapotában fog eljönni, hogy megítéljen eleveneket és holtakat”.

Gerbert megválasztását XV. János pápa nem hagyta jóvá, hanem vizsgálóbiztost nevezett ki; majd pedig a pápa és Hugo Capet király kölcsönösen meghívták egymást találkozóra és vitára, de egyikre sem került sor; azért sem, mert a belpolitikai nehézségek miatt egyetlen francia főpap sem hagyhatta el a királyság területét. 994-ben a reimsi érsekséghez tartozó Chelles-ben újabb francia zsinat ült össze. A jegyzőkönyv nem maradt ugyan ránk, de egy emlékező résztvevő szerint szinte hadüzenetet küldtek a pápának, kifejtve, hogy ha a pápa az Egyházatyák hagyatékával, rendeleteivel ellenkező intézkedést hozna, azt semmisnek, hatálytalannak fogják tekinteni. A következő évi lotharingiai zsinaton a francia főpapság részvételét a király ugyan megtiltotta, de Gerbert, Reims érsekeként mégis megjelent, hogy önmagát védje Róma által föl nem mentett elődjének - római engedély nélküli - letétele kapcsán, mert adott helyzetben és Róma szemében, azaz egyházjogilag Gerbert számított bitorlónak: „Sokáig késlekedtem a válasszal, végül beleegyeztem, de vegyes érzelmekkel, mert előre láttam azokat a gyötrelmeket, amelyek rám vártak. Ilyen volt az én vezérlő fonalam a maga egyszerűségében, ilyen az én ártatlanságom a maga tisztaságában. *Az Úr előtt és előttetek tiszta lelkiismerettel állok az ügy minden vonatkozásában.*” A vádakkal például azt szegezi szembe, hogy ő, a más tájról jött idegen, pénztelen ember mi módon biztosíthatta volna a bitorlóvá válás szervezési és anyagi hátterét. És valóban: reimsi hosszú szolgálata alatt is alig gyűjtött csekélyke magánvagyon.

A Gerbert elleni perben végső ítélet nem született ekkor, de 1 hónapnyi időtartamra, azaz *időszakosan felfüggesztették Gerbert misézési jogát.* A mélyen megbántott Gerbert egy levele egyik részében közvetlenül Krisztushoz fordul, és a 995-beli Rómát keserűséggel minősíti: „Róma...aki a jókat korholja és a rosszakat bátorítja. ...és visszaélve az oldás és kötés hatalmával, amelyet Te bízál rá, elítéli azokat akik buzgó lélekkel tisztelik a Te szent törvényeidet.” Lelki meggyötörtetésében Gerbert nyilvánosságra hozza az elődjét letevő, őt érsekké választó Reims melletti Verzy-beli zsinat korábban nem nyilvános teljes iratanyagát, az összes ott elhangzott beszéd jegyzőkönyvével együtt. A pápa legátusa az egész anyagot „hitehagyó (=eretnek!) gúnyiratnak” minősítette, de mégsem

küldte el a pápának, hanem hosszú tanulmányban igyekezett pontról pontra cáfolni a franciák, elsősorban „a filozófus Gerbert” érveit, ill. védeni a római álláspontot. Majd zsinatot hívott össze Reimsben, ahol Gerbert és az előző, letett érsek hívei vitatkoztak a pápai legátus jelenlétében. Gerbert egyik kulcsmondata: „Ó, keresztény hit, ó keresztény vallás! vajon kire mondhatjuk ezután, hogy bűnös, ha a haza árulóját ártatlannak kiáltják ki?!” Ez a zsinat sem hozott végleges döntést, és a letett érseket visszavitték a hazaárulók börtönébe, a de facto (= ténylegesen) reimsi érsek Gerbert pedig azért, hogy a pápa szerint, azaz de jure (= egyházjogilag) is betölthesse tisztét, Rómába készült.

Előtte azonban - 996 tavaszán - XV. János pápa meghalt, utódjául III. Ottó karinthiai unokatestvérét választották meg, V. Gergely néven. *III. Ottó is Rómába indult még XV. János életében, kíséretében Gerbert-rel, akit nagyapjának I. Ottónak, és apjának, II. Ottónak tett szolgálataiért titkárává nevezett ki.* Rómában azonban már az új pápa koronázta III. Ottót császárrá.

III. Ottó ekkor és itt ismerkedett meg és kötött barátságot a magdeburgi iskolában nevelkedett prágai püspökkel, *Adalberttel*, aki néhány évvel korábban *a mi Vajk/Szent Istvánunkat bérmálta Esztergomban.* E római útra elkísérte Adalbertet egykori tanítványa, *Asztrik* is, aki ez időben már apát lengyelföldön. Természetesen Gerbert is megismerkedett Adalberttel, és aktuális tájékoztatást kapott tőle Közép-Európa K-i felének viszonyairól.

Mindez abban az évben - 996-ban - történt, amikor Vajk/Szent István nőül vette a bajor Gizellát, és nyitrai központú, a Szigetköz egy részére is kiterjedő birtokaikon megkezdték közös életüket.

Rómában a császárkoronázást követő zsinaton az akkor még csak 16 éves, de 2 éve hivatalosan nagykorúvá nyilvánított III. Ottó és a pápa elnökölt; itt is fölvetődött a reimsi ügy rendezetlensége, de a letett érsek jelenlétének hiánya miatt a pert elnapolták, miközben a római/lateráni pápai kancellária igyekezett - korábbi álláspontját igazolandó - az új pápát is Gerbert ellen hangolni.

Gerbert visszatért Reimsbe, de korábbi fő pártfogója Hugo Capet király időközben meghalt. Gerbert korábbi tanítványa, Jámbor Róbert lett a király, de Gerbert megfeddte kánonjogi okokból törvénytelen 2. házassága miatt, így viszonyuk nem volt felhőtlen.

A hivatalos egyházi számítás szerint az Úr megtestesülése utáni 996.-ik évnek van egy számunkra - nemcsak a most e bazilikában lévők számára, hanem az egész Kárpát-medence illetve a teljes magyar nemzet számára alapvetően fontos eseménye, kegyelmi ajándéka: Géza nagyfejedelem meghívására ekkor, tehát 1008 évvel ezelőtt telepedtek le itt, Pannónia Szent Hegyén a bencés szerzetesek, megalapítva mindmáig áldásosan működő kolostorukat.

997 februárjában V. Gergely pápa - egy ellenpápa miatt Rómába vissza nem térhetvén - Páviában tartott zsinatot. Itt az összes olyan franciaországi püspököt felfüggesztette hivatalából, akik a Verzy-i zsinatukon letették a Gerbert előtti érseket, és megválasztották érsekké Gerbert-t.

Ez Gerbert életének a mélypontja.

Gerbert minden ismerősét, egyre fogyatkozó számú barátját levélben kéri, *hogy imádkozzanak érte.* Lelki vergődése e bugyraiban is elvi~theológiai magasságokba emelve szemléli ügyét: „A Katolikus Egyház közös törvényének az Evangéliumon, az apostolokon, a prófétákon, az Isten sugalmazta kánonokon, valamint a Szentszék *velük összhangban született* megnyilatkozásain kell nyugodnia.” „

Isten ítélete előbbre való, mint Rómáé ”.

Fontolgatja, hogy elhagyja Franciaországot is. *Újra a pápához készül.* Teljesen egyértelmű, hogy noha végső megaláztatottságában egy-két levelében kemény kritikát fogalmaz meg kora egyházkormányzása őt érintő részéről, hűsége mindig győz, soha nem áll az ellenpápa, vagy *a Szentírással összhangban lévő* apostoli hagyományt megtagadók oldalára: nyíltan ellenez mindenféle szervezeti szakítást, egyházszakadást.

997 tavasza~nyárelője alapvető jelentőségű fordulat mind Európa, mind Gerbert életében:

--- a még pogány litvánok megölik a köztük térítő tevékenységet folytató *Adalbertet*, a vértanú földi maradványait a lengyelországi Gniezno-ba szállítják;

--- meghal Géza nagyfejedelem, a helyébe lép *Vajk/István nagyfejedelem*, aki Szent Mártont segítségül hívva legyőzi a keresztény egyenes-ági öröklést megkérdőjelező, a magyarföldi központi keresztény hatalomra hadsereggel törő Koppányt;

--- a még mindig ifjú, mindössze 17 éves *III. Ottó* magához kéreti *Gerbert-t*, hogy mint egykor atyjának, *II. Ottónak*, most neki is *legyen a tanítója*: „Azt akarjuk, hogy szabadságunk korlátozása nélkül nyesd ki belőlünk a szász ((germán)) durvaságot”, írja a császár. Reimsi érseki címéről *Gerbert* nem rendelkezik, mert nem tudhatta, hogy Franciaországot örökre hagyja el ekkor.

Az *Ottó* mellett tanulással és tanítással eltöltött magdeburgi tél-elő nagyon megviselte az öregedő *Gerbert* egészségét. A germán tél, köd, fagy és a betegség miatt levert *Gerbert* azt írja egy levelében: „Eljárt felettem az idő,...az öregség közeli halállal fenyeget, mellhártyagyulladás szorítja keblemet, ... egész testemet tűk szurkálják...Időről időre lever a láz a lábamról.”

Vajk/István nagyfejedelem Magyarországról Gerberthez is eljutnak a hírek a Koppány-lázadás kezdetéről, a latin rítusú kereszténység veszélyeztetettségéről. *Gerbert* klasszikus műveltsége folytán őskori~ókori néven *Szküthiának* mondja hazánkat: „Scythia növeli gondjaimat, ... hogy (magukra) hagyjuk a szkítákat, ettől elborzadok”. (Tudjuk, hogy a magyarországi viszonyokkal kapcsolatban *ekkor még elégtelen tájékozódása* miatt egy, a lengyel vagy a cseh megoldáshoz hasonlóan gondolkodott, vagyis hogy a császár a kereszténység védelme érdekében tegye hűbéresévé a magyar uralkodót is).

Az viszont jót tett *Gerbert* egészségi állapotának, hogy a császár és ő a Karácsonyt már Itáliában, Páviában töltötték, együtt a pápával; a tél hátralévő részét és 998 tavaszát pedig már Rómában, ahol *III. Ottó* katonái az ellenpápát elfogták és németföldi kolostori száműzetésbe hurcolták. *V. Gergely* visszaköltözik a Lateránba. *Ottó* is úgy dönt, hogy az ettől fogva *Szent Német-Római Birodalomnak* mondott állam fővárosa, államigazgatási székhelye is ezentúl Róma lesz.

A császár kérésére *V. Gergely* 998. április 25.-i hatállyal a korabeli Itália 2. legfontosabb városa, *Ravenna* érsekévé nevezi ki (az egyidejűleg reimsi érseki de facto rangjáról lemondó) *Gerbert-t*, aki a ravennai főpapi méltóságot pár nap híján egy évig tölti be. *V. Gergely* *Gerbert*nek átadott kinevezési okiratából egy mondat: „ Ez a megtiszteltetés, amelyben részeltetünk, e magas egyházi méltóság, amelyet büszkén kell viselned, ösztönözzön buzgóságra, hogy erkölceid és tetteid feddhetetlenségével díszed légy a papi rendnek, amelyet a mi Urunk, Jézus Krisztus által kaptál tőlünk”. A pápa ekkor a ravennai érsekségnek számos birtokot is adományoz, sőt fennhatóságát,

működési területét jelentősen kibővíti. Gerbert, az új ravennai érsek - kinevezése után pár nappal - zsinat keretében megkezdi a Cluny-i reform szellemében foganó szakrális~liturgikus, továbbá a papság fegyelmezettebb életvitelét és gazdálkodási tevékenységét megkövetelő új rendszabályok bevezetését. Az utóbbi kapcsán ki kell emelni, hogy *Gerbert egyik fő törekvése volt minden egyházi tisztségében az egyházi javak védelme, és a gyarapításukon való fáradozás.* Ravennai érsekként végre gondoskodni tud arról az ÉNY-itáliai kolostorról is, amelynek még mindig ő a (címzetes) apátja.

Mivel filozófia- és theológia-történetileg Gerbert számára a 2 legfőbb, vagy legalábbis általa leggyakrabban idézett személyiség *az ókeresztény kori Szent Ágoston és Boëthius* voltak, és mivel mindkét nagy gondolkodó földi maradványai egymás melletti sírhelyen nyugodtak a páviai San Pietro in Ciel d'Oro-templomban, az e templomban ülésező zsinat - az elnöklő III. Ottó császár és Gerbert vezetésével - méltó ünnepélyességgel emlékezett meg róluk.

Gerbert kevéske szabadidejében tudósi és technikai~ezermesteri ambícióinak is engedett, pl. Ravennában egy víz hajtotta óraművet (klepszidrát) tervezett és szerkesztett.

999 februárjában V. Gergely 29 éves korában váratlanul meghalt; a császár is, Gerbert is Rómába sietett a temetésre, (a sírfeliratot Gerbert fogalmazta meg), és a konklávé (= pápaválasztó tanács) összehívására. Március végére a császárból megérett az elhatározás, hogy jelölteti Gerbert-t.

A pápaválasztók - többségükben főpapok, de a római nemesség képviselő is - a szokásos, teljesen titkos szavazásuk során 999. április 2.-án választották meg az akkor 50. és 55. életéve közötti korú, az akkori közvélekedés szerint már eléggé korosnak számító rendkívüli szellemi képességű embert: Gerbert d'Aurillac-ot Isten Szolgáinak Szolgájává, azaz Szent Péter utódjává.

Az új pápát 999. Húsvét napján - amely akkor április 9.-re esett - szentelték fel a Szent Péter-bazilikában, II. Szilveszter néven.

Választása azért esett a Szilveszter névre, mert 26 évvel korábbi, 1. római látogatásakor a San Silvestro apátságban tett tisztelgése után *példaképének tartotta* azt az I. Szilvesztert, aki egy szinte reménytelenül pogány és ellenséges világban és korban bátor és kitartó munkával hirdette Isten megváltó kegyelmét az akkor még teljesen pogány Constantinus császár környezetében is. Ennek *is* köszönhetően a császár - akit ezért utóbb a „Nagy” jelzővel ékesítve emlegettek - 313-ban Mediolanum/Milano-ban kiadta híres türelmi rendeletét, amely - *lezárva több évszázad véres keresztényüldözéseit, a katakombák föld alatti menhelyére üldözött őskereszténység korszakát* - a birodalom többi vallásával (először csak) egyenjogúnak, tehát hivatalosan elismertnek nyilvánította Krisztus egyházát, az elkobzott javakat is visszaszolgáltatta.

És így Isten ajándékként I. Szilveszter volt az a Szent Péter-utód, aki Rómában az 1., már nem fenyegetett, már nem tiltott, hanem szabad keresztény istentiszteletet celebrálhatta, hirdetve *a SzentHáromság Egyetlenegy Isten kegyelmét, amely Jézus Krisztus egyszeri és tökéletes áldozata révén az új és örök szövetséget hozta el a gyarló, megváltásra szoruló teremtmények teljes körének, elsősorban pedig az emberiségnek.*

II. Szilveszter pápasága valójában 4 tisztséget jelentett: első renden Róma város és egyházmegye püspöke volt; ezen kívül Itália közepének érseke; továbbá a Nyugat pátriárkája, (ebbéli rangjában a címzetes jeruzsálemi és antiochiai, a tényleges alexandriai és a konstantinápolyi pátriárka társa);

mindezekén túl pedig a latin rítusú nyugati kereszténységben ténylegesen, a keletiekénél pedig római igény szerint a legfőbb főpap, vagyis a (tulajdonképpen) *pápa*.

Mivel a *kancelláriai munkát* jól ismerte, a lateráni kancellária egyházkormányzati munkáját ellenőrizni és befolyásolni tudta; gyakori ottani jelenléte és tényleges közreműködése kiderül a kiadott pápai bullákból: ezek hagyományos formai követelményein, hivatalnok-stílusán is átsüt az új pápa kiemelkedő theológiai és irodalmi~stiláris, továbbá páratlan tudományos műveltsége, és szervező gyakorlata, azaz *láthatóan legalább egy-egy mondatot mindig maga diktált*.

Nagy Szent Gergely meghatározása rá is érvényes: „a lelkek kormányzása a művészetek művészete”; II. Szilveszter az egyházkormányzás minden szintjén az irányításra Szent Benedek reguláját tartja a legalkalmasabb eszköznek.

A kevés számú tanácsossal való - minden szintű, így a pápai - kormányzás gondolatával *II. Szilveszter 1000 évvel a II. Vaticanumot megelőzően mintegy „ráérez” a pápai döntéseket előkészítő püspöki kollégiumok áldásos szerepére.*

Korábbi és pápakénti levelezéseiből *Isten-élményének néhány vetülete* is kiolvasható: „ Minden jó a legnagyobb jótól jön: magától Istentől”, írja. Másutt *hitet tesz Isten világhalkormányzó és így az emberek sorsát meghatározó, elrendelő~kijelölő hatalmáról, amely azonban nem zárja ki az ember - bizonyos határokon belüli - szabad döntési lehetőségét és felelősségét. A vak véletlen csak látszat, ám az ember nem a sors játékszere, ezért mindenkinek bíznia kell a Gondviselésben.*

Korábban is, pápaként is az Ószövetségi Szentírást elsősorban Mózes Öt könyvéből, az Újszövetségi Szentírást az Evangéliumokból, az Apostolok cselekedeteiről írott könyvből és Pál apostol leveleiből idézi.

A szentmise addigi kánonját pápaként kiegészíti egy, a SzentLélek Úr Istenről szóló énekkel, és egy, az angyalok tiszteletét kifejező prózai szövegrésszel.

Régebbi *természettudományos* levelezése sem szakadt meg teljesen: felkérésre szakvéleményeket vagy recenziókat ír egy-egy neki megküldött dolgozatról. Sőt, egy - kérésre megírt - nagyobb lélegzetű *saját* tanulmányát önmaga(!) így dedikálja: „A mértan (szak)könyvének bevezetője. Írta Gerbert nagyúr, pápa és filozófus, akit II. Szilveszternek is neveznek”. Számára mindez azonban csak pihenés, felüdülés az egyházi és világi tennivalók tengerében.

A világi gondok közül alapvetően érintette a Gerbert által mindig igen fontosnak tartott egyházi tulajdonú javak ügyét, hogy éppen a tanítványból barátjává lett III. Ottó császár nyilvánította semmisnek (előbb csak szóban, majd 1001-ben hivatalosan is) az ún. Constantinus adománylevelet, amely szerint Nagy Konstantin, mielőtt átköltözött volna Rómából Konstantinápolyba, azaz birodalma új székhelyére, Szent Péter sírjára helyezett levelében Szent Szilveszteren keresztül a mindenkori pápaságnak adományozta nemcsak Rómát, hanem egész Itáliát, sőt lényegében az egész Nyugatot. Ezen adománylevelével valóban hamisítvány, a VIII. sz.-ban készült, de semmissé nyilvánítása igen komoly anyagi és jogi nehézségeket okozott volna a pápaságnak, ha III. Ottó császár egyidejűleg nem adományozott volna közép-itáliai birtokokat „Szent Péternek”, amelyek így már vitathatatlanul a Pápai Állam tulajdonává lettek. Ám a 6 és fél évszázadosnak, mert constantinusinak vélt folytonosság semmissé tétele mégsem tett jót a pápaság hitelének. A kettejük közti átmeneti feszültséget jelzi, hogy a császár többször hangoztatja: legközelebbi munkatársa

ugyan a pápa, de „vannak mások is”; egyéb szövegekben, nyilatkozatokban is ügyel ekkor arra, hogy II. Szilveszter első helyen említett neve mellett - ahogy III. Ottó fogalmaz - „más tekintélyeket” is említsen, név szerint felsorolva, vagy csak utalásszerűen. De végül is helyreáll a felhőtlen, feszültség-mentes viszonyuk a közös cél: a kereszténység terjesztése érdekében, amit az is jelez, hogy a császár egy olyan szenteltvíz-tartót készített, amelyen őt Krisztus, Szent Péter és II. Szilveszter alakja mellett állva ábrázolják.

II. Szilveszter kormányzási, politikai elvei nagyszerű műveltségén és élete addigi tapasztalatain alapulnak, főbb gondolatai kiterjedt levelezéséből is kiolvashatók: a klasszikus ókorból, Cicero-tól annyit vett át, hogy *az erkölcs és a politika egy és ugyanaz kell, hogy legyen*. Mivel az ideális politika mozgatórugója a nem tagadható haszonelvűséggel, ezen belül az érdekekkel is számolva az az erkölcsi kategória kell, hogy legyen, amit *a tisztesség* fogalmával fejezünk ki.

II. Szilveszter szerint azt, hogy mi a hasznos, keresztény lelkiismeretünk és műveltségünk, kultúránk mérlegén kell megmérni. A közjó előbbre való a magánérdeknél. Az igazgatásban a kormányzás hiánya anarchiához vezet, és ez éppoly káros, mint a féktelen önkény, amikor Isten törvényei helyett csak az erőszak és a szenvedély vadállati jelenségei uralkodnak. Az állam ügyeit kevés számú tanácsos bevonásával, kis apparátussal kell intézni. A világi politikai hatalmak közötti konfliktusok békésen oldandók meg, háború esetén is minél előbb meg kell teremteni a békét. Ma, 1000 évvel II. Szilveszter után vajon nem pontosan ugyanezeknek az alapelveknek a gyakorlatba átültetését, megvalósítását várjuk-e el politikusainktól, vezetőinktől ?!

II. Szilveszter példát mutatott *a keresztény erkölcsök szerinti egyházkormányzás* terén is. Nyugat-európai vonatkozásban itt csak annyit, hogy megbocsátott minden korábbi, neki ártó egyházi személyiségnek, még annak a Verzy-i zsinaton leváltott reimsi érseknek is, aki azóta is mindent megtett Gerbert/II. Szilveszter lejáratására, valótlanságokat és rémhíreket terjesztve róla: sőt a pápa még eme érsek tiszttségét is jóváhagyta *a megbocsátás és megbékélés jegyében*.

Térjünk rá végül *II. Szilveszter missziós célú, Közép-Európa K-i felét érintő egyházszerző döntéseire*.

A III. Ottó által oly igen kedvelt prágai Adalbert pogány poroszok általi megölése megerősítette a császárt elhatározásában, hogy a néhai püspök szentté avatását kezdeményezze. Ottó eredetileg Itáliába, Rómába akarta hozatni Adalbert földi maradványait, végül II. Szilveszterrel együtt arra jutottak, hogy nyughelyén Gniezno-ban a német-római birodalmi egyházszervezettől független, csakis Róma alá tartozó önálló érsekséget szervezzenek, amely az önálló lengyel egyház központja lesz. A szentté avatás római kihirdetése után az ünnepekre és a lengyel egyház megalapítására 1000 márciusában Gniezno-ban került sor, ahol jelen volt maga a császár is, akinek hűbérese volt a lengyel uralkodó. Ez a lengyel uralkodó királyi koronát kért, de ezt majd csak uralkodása utolsó évében, 1025-ben - közel negyed évszázaddal a magyarok után - kapja meg, azaz nem II. Szilvesztertől. A Gniezno-i érsekség alapítása azonban megteremtette az ön-álló lengyel egyház lehetőségét és valóságát is, *az tehát egyidős a magyarral*.

III. Ottót 999/1000 telén, még Gniezno-i útja előtt unokatestvére, Bajor Henrik - Vajk/István nagyfejedelemünk, későbbi 1. és szent királyunk sógora - tájékoztatta a kereszténység magyarországi helyzetéről, jelezve, hogy István nagyfejedelem missziós céljait és tevékenységét a királyi korona adta rang jelentős mértékben segítené. A császár azonban nem ért rá foglalkozni ezzel a felvetéssel sem, mert Gniezno-i útjára készült; ám mégis hozzájárult, hogy Szent Adalbert egykori prágai tanítványa, munkatársa: *Asztrik Magyarországra* jöjjön.

A magyar hagyományban az maradt fenn, hogy *II. Szilveszter pápai egytetértése és áldás-küldése*

alapján István korona-kérő küldöttsége 1000 Karácsonyán indult el Rómába, Asztrik vezetésével. Mivel akkor még szokásban volt, hogy nem január 1.-e, hanem Karácsony volt az óév/újév határnapja, ez a Karácsony egyúttal évezredforduló is volt a keresztény időszámítás értelmében.

1001 Húsvétján - amely akkor április 13.-ára esett - Ravennában a császár jelenlétében II. Szilveszter pápa átadta a magyarföldi küldöttségnek a királyi koronát, és más koronázási jelvényeket (dárda, országalma, stb.), ezzel jogilag kinyilvánította és elismerte a független keresztény Magyar Királyság megalakulását. A küldöttség haza érkezése után 1001. augusztus 15.-én - Boldogasszony ünnepén - helyezte Asztrik a koronát István, immár a király fejére. (A pápai koronázási jelvények, köztük a korona sorsáról, kapcsolatukról a SzentKoronával, a magyar keresztény millennium kapcsán bőven ejtettünk szót a korábbi években). A független magyar királyság és a kizárólag Rómától függő magyar keresztény egyház tehát az 1. évezredforduló napja és 1001. augusztus 15. közötti időszámban született; állam és egyház így együtt, egyidőben --- Közép-Európa egész keleti felén *először nálunk*.

1002 januárjában - 22 éves korában - meghalt III. Ottó, utóda István királyunk sógora lett II. Henrik néven. Imre hercegünk is anyai nagybátyja nevét kapta a keresztségben.

II. Szilveszter pápa a római Jeruzsálemi Szent Kereszt templomban celebrált szentmiséjén rosszul lett, és 9 napra rá, 1003. május 12.-én a Lateránban meghalt. A lateráni bazilikában temették el. Átépitési-renoválási munkák miatt márványsírját 1648-ban felbontották, ekkor földi maradványai - a csontok kivételével - a friss levegőtől pár nap alatt szétporladtak. E csontok más főpapok csontjaival együtt közös, és mára ismeretlen helyre kallódott csonttartó ládába kerültek; a Lateráni Szent János-bazilika főhajójában mára csak a márvány sírfelirata maradt meg, amelyet egyik, őt még személyesen és jól ismerő pápa-utóda vésetett.

Gerbert d'Aurillac/II. Szilveszter pápa élete nagyon tartalmas és nagyon fordulatos volt: *emberi tehetségét ő maga is Isten ajándékának tartotta, és rendkívüli tálentumaival(=képességeivel) minden élethelyzetében jól sáfárkodott ad maiorem Dei gloriam, azaz Isten még nagyobb dicsőségére.*

* * * * *

Isten egyetemes üdvözítő kegyelme a maga konkrét megnyilvánulásaiban szinte mindig meghaladja a mi mezitlábás logikánkat, főleg pedig előítéleteinket. Erre az egyik kitűnő példa Gerbert d'Aurillac/II.Szilveszter pápa szellemi öröksége egy részének utóélete az újkor elején a protestantizmusban, annak lutheri és kálvini ágában egyaránt. Jean Chauvin, latinosan Johannes Calvinus, magyarul Kálvin János abban a Noyon-ban született, mely ÉNY-franciaországi püspöki székhely Reims érsekéhez tartozott. 5 évszázaddal Gerbert reimsi működése után is büszke volt a környék népessége arra, hogy - a rövid ravennai időt nem számítva - ők adták Rómának az 1. franciaországi pápát. Gerbert/Szilveszter azidőben másolatok formájában a párizsi egyetemen és másutt is közközezen forgó, sok példányban lemásolt *levelezéséből* - mivel leveleit a levél-műfaj mintaképeinek tekintették - , és Gerbert tudományos műveiből a fiatal Kálvin is sokat tanult: a könnyed, elegáns, ám érvekkel megtűzdelt logikus, tiszta, világos fogalmazási stílust, és a szónoklás~prédikálás módszereit, sőt művészetét.

Az eredetileg katolikus Kálvin Luther egyházkritikájával megismerkedvén és azonosulván, a Pál-apostoli/szt.benedeki „ora et labora = imádkozz és dolgozz”, és a Cluny-i reformszellem *világi* környezetbe, a társadalmi és a gazdasági életbe átültethetősége kimunkálásával is foglalkozott. Amikor Genf vezetője lett, keresztény/keresztyén fegyelmezési kísérletei okán hamarosan el is

üldözték onnan. Csak amikor a polgárság is rájött, hogy az extrém liberális/libertinus szabadosság a gazdasági és társadalmi viszonyokban is káoszhoz vezet, hívták vissza.

Kálvin a genfi városirányításban és a svájci egyházszervezésben a bencés renden belüli működési mintát is felhasználta, azzal a demokrácia gyakorlatára nézve fontos újítással, hogy a belső magból, a vezető testületekből koncentrikus körökben kifelé haladva egyre nagyobb szervezetekben kell meggyőzés által egyhangúságra, vagy legalábbis többségi véleményre jutni, és csak legvégül szabad egy-egy kérdést - megfelelő meggyőző előkészítés után - népszavazásra bocsátani. Kálvin teológiai munkásságában pedig különösen hangsúlyos a Szt. Pál → Szt. Ágoston → Gerbert/Szilveszter „vonal” a SzentLélek Úr Isten tiszteletének kimunkálásában.

És a Pál apostoli ihletésű, Szt. Benedek megfogalmazta és Gerbert/Szilveszter által is vallott „ora et labora = imádkozz és dolgozz” alap gondolat minden valamire való református oktatási vagy tudományos intézmény bejárati fő helyére föl van írva manapság is. Egyébként Kálvin és munkatársai példájára egy-két évszázadon át protestáns, főleg református körökben sokkal többet tudtak Gerbert/Szilveszterről, és forgatták is egyes műveit, mint saját felekezetének főleg az alsó papsága körében, ahol sokáig hitele maradt a kortárs és későbbi rágalmozói, irigyei által személyével kapcsolatos rémhírterjesztéseknek; vagyis utolérte a különösen nagy intellektussal rendelkezők általános sorsa a csakis kései elfogadásukat, megértésüket illetően. Ma már persze Róma fennhatósága alatt sem gondolja senki, visszamenőleg sem, tehát Gerbert-re vonatkozóan sem, hogy aki tudományos kísérleteket folytat, új eredményeket ér el akár az elméletben, akár a gyakorlatban, az fekete mágiát űz és az ördöggel cimborál. Ez mai magyar szempontból sem közömbös: hívő nemzetünk 2/3-a~3/4-e Rómához tartozó katolikus (római- és görög-katolikus), 1/4-e~1/3-a protestáns; minden magyarnak közös, egyháztörténeti példaképe és nemzettörténeti büszkesége lehet, és kell is, hogy legyen Gerbert/Szilveszter, akinek a munkájában világosan láthatjuk Isten egyetemes, és külön nekünk: valamennyi magyarnak szóló kegyelmi ajándékát.

* * * * *

II. Szilveszter 4 évnyi és 1 hónapnyi pápasága alatt az önálló lengyel és az önálló magyar egyház, továbbá a császárral hűbéri~függelmi viszonyban nem álló, független keresztény magyar királyság megalapításában játszott szerepével kijelölte a latin keresztény Európa napjainkig immár egy évezrede fennálló keleti határait a Pripjaty-mocsaraktól az ÉK-i, K-i, DK-i és D-i Kárpátok vonalán át az Al-Dunáig,--- vagyis területileg mindazt, amelynek szellemiségét Nyugatnak mondjuk a mai Európában. Egyértelműen a jelzett határon állt meg, és eredetileg nem terjedt keletebbre a gótika, a renaissance és az igazi barokk, a társadalmi szerveződésben a hűbéri szerkezet, a szellem és lélek szférájában pedig ugyanaddig terjedt a humanizmus, a reformáció, a nemzeti~polgári eszmekör és életérzés, legvégül pedig a polgári átalakulásra szervesen épülő korai ipari társadalom. A szellemi Európa eme határain belül volt egyetem-alapítás, azon túl: nem; e határon belül volt a római jogon alapuló szerződéses hatalom-átruházás az uralkodóra, ellenállási záradékkal, azon túl nem; e határon belül önszerveződő~önigazgató egyesülések jöttek létre (az ókor vége/középkor eleje határáról eleinte a szerzetes rendek, a középkorban a céhek, a városok, vagy az egyetemek, az újkorban - a reformációnak is köszönhetően - a polgári élet szinte minden területén testületek, érdekképviselések, egyesületek--- akár pl. a mi magyarországi erdészeti egyesületünk is), míg az említett határon túl ilyenek egyáltalán nem léteztek; (jellemző példaként szokták felhozni, hogy e határokon túli földrajzi DK-Európában az első felsőfokú iskolát közel egy évezreddel az első nyugati latin keresztény egyetem után hozták létre, és még ez is csak katonai akadémia volt...).

II. Szilveszternek a latin keresztény Európát magyar földön megalapozó döntését apostoli szent királyunk, István valósította meg.

Az ÉK-i, K-i, DK-i és D-i Kárpátok vonalánál és az Al-Dunánál lévő 1000 éves határt - azaz egyszerre a történelmi Magyarország és a szellemi Európa határát - Trianon gyalázta meg, Trianon zúzta szét, és nyugati(!) értékrendű nemzet-és országrészeinkre Erdélyben, a Partiumban és a Délvidéken rázúdult a szellemi Európához eredetileg nem tartozó, mert nem latin keresztény gyökerű (Kelet-)Balkán, Kárpátaljára pedig a II. világháború után az ugyancsak nem latin keresztény gyökerű keleti szlávok szovjet típusú rémuralma. A trianoni töredék-ország minden más égtáj felé eső államhatárán túl azonban latin keresztény gyökerű, eredetileg is a szellemi Európához tartozó, ma (vagy Horvátország kapcsán a közeljövőben) Európai Unió tagállamok népei élnek.

Halvány és még csak egyedi példa a közös múlt felismerésére, hogy Szent Szilveszter és II. Szilveszter elmúlt év végi név-ünnepén éjszaka Pozsony csillagos egére lézersugárral felrajzolták a SzentKoronát, Kárpát-medencénk 1000 esztendőös közös latin keresztény gyökereinek szent szimbólumát.

* * * * *

A Lajtától és az Oderától nyugatra nagy „divatja” van „Európa atyjának” mondani a frank Nagy Károly császárt. Azt a Nagy Károlyt, aki életében 55 hadjáratot vezetve, vérrel és vassal kényszerítette uralma alá országa eredeti határai mentén a szomszédos, korábban független népeket, törzseket, (kivéve azt öt gerilla-módszerekkel országuk fejvesztett elhagyására kényszerítő baszkokat a nyugati végeken, és kései avarokat, köztük székely-magyar néprészünket itt, a keleti végeken, a károlyi 1. hadjárat alkalmából). Azt a Nagy Károlyt, aki írni nem, csak úgy-ahogy olvasni tudott. Azt a Nagy Károlyt, aki első élettársát soha nem vezette oltár elé, további 4 feleségét ugyan keresztény szertartás keretében vette el, de amelyikre ráunt, azt egyszerűen örökre elzavarta. Azt a Nagy Károlyt, akit csak egy ellenpápa volt hajlandó szentté avatni, így az nem hatályos. Azt a Nagy Károlyt, akinek halálakor állam-műve darabokra hullt.

És eszébe sem jut EU-tagtársaink képviselőinek, hogy a szellemi Európa 1000 éves keleti határait kijelölő~megalapozó II. Szilveszter pápa a saját személyiség-vonásaiban is tökéletes példája, mintája mindannak, ami az igazi Európát jellemzi, vagy kell, hogy jellemezze. És akinek a műve - a szellemi Európa, a latin keresztény alapokon nyugvó Nyugat keleti határa, igaz, Trianontól és a II. világháborútól megszagatva, de - egy évezrede létezik, és a földrajzi Európa eredetileg ezen a hagyományon kívüli részei akkor és annyiban csatlakozás-képesek, amikor és amennyiben átveszik az eredeti szellemi Európa kultúráját, latin keresztény gyökerű értékrendjét. Mert sem az Európai Unió, sem maga Európa nem lehet pusztán közös piac, vagy a gazdasági szereplők szabad áramlása.

Ámde Európa mai kirakatában vagy tribünjén állva, az EU alkotmányának szerkesztői nem merték nevén nevezni Európa eredeti szervező és egybekovácsoló erejét: a latin kereszténységet, illetve: általában a nyugati kereszténységet/keresztyénséget. Pedig Európának ez nemcsak a gyökere, hanem az a törzse is, amelynek lombos ágain az európai kultúra virágainak a többsége díszlett, és gyümölcseinek a többsége termett. És a 2 x 2 józanságából következően a szellemi Európának nemcsak eredeti megalkotója és múltjának eltörölhetetlen alapja a nyugati kereszténység/keresztyénség közvetítette Isten-élmény ereje, hanem jelene és jövője is.

* * * * *

Ma te vagy a magyar, és én vagyok a magyar, és senki nem helyettesíthet sem téged, sem engem ennek a nyílt megvallásában, vállalásában, megélésében.

Magyarország, a magyar nemzet mi vagyunk.

Ma te vagy az európai, és én vagyok az európai, és senki nem helyettesíthet sem téged, sem engem ennek a nyílt megvallásában, vállalásában, megélésében.

Európa mi vagyunk.

És ma te vagy a keresztény/keresztyén, és én vagyok a keresztény/keresztyén, és senki nem helyettesíthet sem téged, sem engem ennek a nyílt megvallásában, vállalásában, megélésében.

Isten népe mi vagyunk.

Te és én egyen-egyenként fogunk mérlegre tétetni, megítéltetni, amikor az Örök Bírónak adunk számot arról, hogy - amíg Isten engedi, és élünk - *milyen hitvalló és cselekvő munkatársai vagyunk*: hogyan sáfárkodunk a Tőle ajándékkul kapott talentumainkkal.

Pannonhalma bazilikájában is valljuk meg magyarként, európaiként és keresztényként/keresztyénként a mi múltunk, jelenünk és jövőnk legfőbb alapját, fundamentumát az Úrtól rendelt imádsággal, fennhangon és felállva: (Mt. 6:9~13.)

MI ATYÁNK, AKI A MENNYEKBEN VAGY,

SZENTELETESSÉK MEG A TE NEVED,

JÓJJÖN EL A TE ORSZÁGOD, LEGYEN MEG A TE AKARATOD,

AMINT A MENNYBEN, ÚGY A FÖLDÖN IS;

MINDENNAPI KENYERÜNKET ADD MEG NÉKÜNK MA,

ÉS BOCSÁSD MEG VÉTKEINKET,

MIKÉPPEN MI IS MEGBOCSÁTUNK AZ ELLENÜNK VÉTKEZŐKNEK;

ÉS NE VÍGY MINKET A KÍSÉRTÉSBE, DE SZABDÍTS MEG A GONOSZTÓL;

MERT TIÉD AZ ORSZÁG, A HATALOM ÉS A DICSŐSÉG MINDÖRÖKKÉ. ÁMEN.

* * * * *

Megemlékezésünk alkalmából babérkoszorút készítettünk, amelynek nemzeti szalagjain

a következő felirat olvasható:

**URUNK ! MEGKÖSZÖNJÜK VILÁGUNK, FÖLDRÉSZÜNK, HAZÁNK, NEMZETÜNK ÉS ÖNMAGUNK
KERESZTÉNY GYÖKEREIT.**

Országos Erdészeti Egyesület - Pannonhalma, 2004. szeptember 11.

Felkérem

Ormos Balázs urat, az Országos Erdészeti Egyesület főtitkárát,

Bús Mária asszonyt, az OEE Erdőművelési Szakosztálya Bedő Albert-díjas vezetőjét,

és Dr. Firtás Oszkár tanárurat, Bedő Albert- és Kaán Károly-díjas erdőmérnököt,

hogy a koszorút helyezték el

a kegyelem forrását kiábrázoló feszület közelébe.

* * * * *

Befejezésül valamennyien együtt kérjük a kegyelmes Istent, hogy

a Kárpát-medence egészében is, de valamennyi más helyen is, ahol magyarok élnek,

további évezredek adjon a magyarságnak:

közösen énekeljük el nemzeti imádságunkat, a magyar Himnuszt.

Írta és a pannonhalmi bazilikában 2004.szeptember 11.-én felolvasta:

Bolla Sándor erdőmérnök